

תמצית הש"ס

סיכומי גפ"ת קצרים וברורים ללומדי הדף היומי

גליון מיוחד – הקדמה וסיכום מסכת נדרים

מדברים מסוימים (בית, עיר, וכו'), והן כשנודר עד זמן מסוים (עד הפסח, חודש, וכו').

התרת נדרים ע"י חכם-

יחיד מומחה או ג' הדייטות יכולים להתיר את הנדר, כאשר הנודר אומר שאם היה יודע דבר מסוים לא היה נודר מעיקרא, ואם אינו מתחרט בנדר מעיקרו מפני שיש לו תועלת בנדר, צריך למצוא פתח שאם היה יודע שהנדר יביאו לדבר מסוים לא היה נודר, ויש כללים איזה דבר נחשב פתח (כגון אין פותחין בנולד, מחלוקת אם פותחים בחרטה).

הפרת נדרים ע"י הבעל או האב-

אב מיפר נדרי בתו כשהיא קטנה או נערה, אבל בבגורת לא, והבעל מיפר גם בבגורת, ואינו מיפר אלא נדרים שנדרה תחתיו, ונערה המאורסה צריכים גם האב וגם הבעל להפר. הפרה זו היא דווקא ביום ששמעו על הנדר, ואין הבעל מיפר אלא נדרים על דברים שבינו לבינה או שיש בהם עינוי נפש. הבעל והאב יכולים לקיים את הנדר, ויכולים להשאל לחכם על ההקמה ולהפר. הגמרא מאריכה לבאר פרטי הדינים בהפרת נדרים ע"י הבעל או האב. (ס"ו – צ"א).

פרק ראשון (כל כינויי) עוסק בדיני

החלת נדר ע"י כינויים או ידות, ואלו

לשונות מועילים לנדר.

ידות – היינו לשון שאינו גמור. ידיים מוכיחות הן נדר. ידיים שאין מוכיחות לאביי הוויין ידיים, והיינו כרבנן דס"ל שכותבין בגט הרי את מותרת לכל אדם, וא"צ לכתוב שהוא מגרש אותה בגט זה, אבל לרבי יהודה דס"ל שכותבים בגט ודין די יהווי לכי מינאי וכו', ידיים שאין מוכיחות לא הוויין ידיים. ולרבא אף לרבנן ידיים שאין מוכיחות לא הוויין ידיים בנדרים, (וכן נפסק להלכה), והא דמהני בגט, משום שאין אדם מגרש אשת חבירו. (ה' - ו'). האומר לחבירו מודר אני לך, לרבי יוסי ברבי חנינא שניהם אסורים, אא"כ פירש ואת לא, ואם אמר מודרני הימך הוא אסור וחבירו מותר. לשמואל באומר מודרני ממך ולא אמר שאיני אוכל לך הוויין ידיים שאין מוכיחות ולא הוויין ידיים לתנא דמתני' דס"ל כר"י.

כנויים – קונם קונס קונח הרי אלו כינויים לקרבן, ועל כן האומר קונם דבר זה עלי, הוא נאסר באותו דבר. לריו"ח הם לשון אומות, ולר"ל הם לשון שבדו חכמים להיות נודר בו (שמא יבוא לומר לד' ולא יסיים קרבן וקא מפיק שם שמים לבטלה). כינויי כנויים כגון מקנמנא מקנחנא מקנסנא, לב"ש אסורים ולב"ה מותרים (ונחלקו להו"א במחלוקת ריו"ח ור"ל, ולמסקנה נחלקו אם באלו משתעי אומות, או גזרים אטו כינויים). (י').

מחמת המחשבה לבד, דאיתא בשבועות "גמר בליבו צריך להוציא בשפתיו".

ישנם דינים נוספים בהחלת הנדר, כגון שאם אמר כנדרי כשרים הריני והיה נזיר עובר לפניו לא הוי נזיר, דאין דרך כשרים לידור (ט'), והגמרא (י"ב י"ג) דנה מה הדין כשנודר שדבר מסוים יהיה כמו דבר שיש בו גם מצב של איסור וגם מצב של התר (כגון בשר שלמים), ויש מחלוקת אם אומרים מכלל לאו אתה שומע הן בנדר (י"א – י"ג), ונדרים אינם חלים אם נדר שדבר מסוים יהיה כמו דבר האסור ממילא ולא כמו דבר שנאסר ע"י האדם (י"ד), ונדרים אינם חלים (מדאורייתא) אלא על חפץ ולא כשאוסר עצמו מלעשות דבר מסוים (י"ג), ונדר אינו חל על דבר שהאדם משועבד בו (ט"ו).

ישנם דינים בנדר שקשורים לגמירות דעת של הנודר, כגון הדין שאם אפשר לפרש את הדיבור לקולא ולחומרא מפרשים לחומרא אא"כ מבאר שכוונתו לקולא (י"ח – כ), ד' נדרים שהתירו חכמים (כ' – כ"ז), והיינו נדרי זירוזין (שלא היה כוונתו למה שאמר אלא כדי לזרז את השני), נדרי הבאי (שנדר אם לא ראה דבר מסוים וכוונתו להגזים וכדומה), נדרי שגגות (שהיה שוגג בזמן שנדר או בזמן חלות הנדר), נדרי אונסים (שתלה את הנדר בדבר מסוים ואותו דבר קרה באונס).

במה נאסר המודר הנאה-

כאשר האדם אוסר על עצמו דבר מסוים, הוא נאסר באותו דבר, אמנם כאשר האדם אסר עצמו בהנאה מאדם מסוים, יש לדון מה נחשב הנאה מאותו אדם ומה אינו נחשב הנאה, כגון האם מותר לעבור בחצירו כיון שזה דבר שלא גובים עליו תשלום, או שגם זה נחשב הנאה, ומה הדין שלגבי הנאה שמוגדרת כ"מבריה ארי" והיינו מניעת נזק, וכן לגבי הקרבת קרבן והפרשת תרומה, נתינת מזונות למי שהמודר נותן מזונות, לימוד תורה רפואה וביקור חולים, דבר שהמדיד הפקיר, וכדומה, יש לדון אם זה נחשב הנאה. ופרטי דינים אלו מבוארים בפרק אין בין המודר (ל"ב – מ"ה). ובפרק השותפין (מ"ה: – מ"ח) מבואר האם שותפים שמודרים הנאה זה מזה מותר להם להנות מדבר שהם שותפים בו, או שזה נחשב שכל אחד נהנה מחבירו. וכן מבואר (מ"ז מ"ח) האם מותר להנות מדבר שיצא מרשות המדיד, או מדבר שגדל מאותו הדבר שנאסר.

מה נכלל בנדר כשאמר לשונות מסוימים-

הגמרא (ל' ל"א, מ"ט – ס"ג) מאריכה לבאר לשונות רבים של נדר, מה בכלל דבריו, הן כשנדר מסוג אנשים מסוים (כגון יורדי הים, שובתי שבת, מולים, וכו'), הן כשנדר מסוג מאכל מסוים (מבושל, דגים, דבר שיש לו שם לווי, ירק, בשר, וכו'), והן כשנודר

יש ב' מיני נדרים, נדרי איסור, והיינו שאדם אוסר על עצמו או על אחרים דבר מסוים, ונדרי הקדש, והיינו שאדם נודר להביא קרבן, מסכת נדרים עוסקת בנדרי איסור, ודיני נדרי הקדש מבוארים בסדר קדשים.

ביד האדם להחיל על עצמו איסור בדבר שלא אסרה עליו תורה, דכתיב "איש כי ידור נדר לד' וכו', לא יחל דברו". וכמו כן יכול לאסור דבר שלו על אחרים ומקורו כדאיתא בספרי: לאסור על אחרים מנין ת"ל "כל היוצא מפיו יעשה".

יש במסכת נדרים ה' חלקים:

א' איך חל הנדר. (כנויים, ידות, באלו לשונות או מקרים לא חל הנדר, ד' נדרים שהתירו חכמים). ודינים אלו מבוארים מתחילת המסכת עד דף כ"ח.

ב' במה נאסר המודר הנאה, ומה לא נחשב הנאה ומותר. (ל"ג – מ"ה). והאם שותפין שנדרו הנאה זה מזה מותרים להנות מהדבר שהם שותפים בו או שזה נחשב שאחד נהנה מהשני. (מ"ה: – מ"ז).

ג' אדם שאסר על עצמו ולא בירר דבריו מספיק, (אנשים או מאכלים או לזמן מסוים וכד'), מה נכלל באיסור ומה לא. (ל' ל"א, מ"ט – ס"ג).

ד' התרת נדרים ע"י חכם או ע"י ג' הדייטות. (כ"א – כ"ג, ס"ד – ס"ו, ע"ז ע"ח).

ה' הפרת נדרים ע"י הבעל או האב. ודין נערה המאורסה שאביה ובעלה מפירים נדרה. (ס"ו: – צ"א).

איך חל הנדר-

אפשר להחיל נדר בג' אופנים:

א' עיקר הנדר, והיינו שיאמר דבר זה אסור עלי, או שיחיל נדר ע"י התפסה שיאמר דבר זה אסור עלי כמו דבר אחר שהוא אסור, (ובזה צריך שאותו דבר יהיה דבר הנדור, והיינו דבר שנאסר ע"י דיבור, כגון קרבן או הקדש, ולא דבר שהוא אסור מצד עצמו, דכתיב "כי ידור נדר לד' " עד שידור בדבר הנדור. שיטת הר"ן שנדר בלא התפסה גם הוא עיקר הנדר, אמנם דעת התוס' והרא"ש ועוד ראשונים, שנדר בלא התפסה אינו מועיל אלא מדין ידות).

ב' כינויים, והיינו שאומר לשון דומה ללשון הרגיל, כגון שבמקום לומר דבר זה אסור עלי כ"קרבן", יאמר "קונם" או "קונח" או "קונס", (ונחלקו רבי יוחנן וריש לקיש אם זה מועיל כיון שזה לשון נכרים, שכך הם מכנים קרבן, וכ"ש שנוסח אחר שמכנים בו קרבן שהוא מועיל, או שזה לשון שבדו חכמים כדי שידרו בלשון זה. לר"ן לכו"ע כינויים הוי נדר גמור מדאורייתא. ולרא"ש למ"ד שזה לשון שבדו חכמים הוי מדרבנן).

ג' ידות, והיינו שאינו אומר את כל לשון הנדר, אלא את תחילתו, ומתוך זה ניכר שמחשבתו לידור, ואותו מקצת הוי כאומר כל הלשון, כמו מי שמטלטל כלי ע"י אחיזה בבית יד שלו, ולולא דין ידות לא הוי נדר

באלו אופנים חל הנדר

אמר **כנדר רשעים** הריני והיה נזיר עובר לפניו, הרי זה נדר, אבל כנדר כשרים לא, דאין דרך כשרים לידור, ואם אמר כנדותם הוי נדר. הגמ' מבארת דהא דמהני כנדותם אינו אלא באופן דלא אתי בה לידי תקלה (לל"ק כר"מ ובמקדישה בפתח העזרה, ובנזירות כאותו נזיר מן הדרום, ולל"ב כר"י ואף לדעתו אין טוב לידור אלא לנדב, ובמקדיש בעזרה, או בנודר נזירות כדי להביא חטאת). (ט').

התפסה בדבר שיש לו מצב של איסור ושל התר - האומר הרי עלי כבשר זבחי שלמים לאחר זריקת דמים, בהתירה קא מתפס. רמי בר חמא מסתפק אם היו לפניו ככר ובשר זבחי שלמים ואמר זה כזה, אם בעיקרו קא מתפס או בהתירה קא מתפס, הגמ' לא פושטת ספק זה, ובכל מקום שמצינו שחל הנדר בדבר שיש לו מצב של התר, הגמ' מעמידה באופן שאין מצב של התר, נותר - של עולה (דאף השתא אסור מצד עולה שהיא דבר הנדור), כיום שמות בו אביו או רבו וכו' - בנדור בכל הימים האלו מאותו היום ואילך, ובבכור שרבי יעקב אוסר ור"י מתיר, לא נחלקו בלאחר זריקת דמים אם בעיקרו קא מתפס או בהתירה קא מתפס, אלא נחלקו אם בכור נקרא דבר הנדור כיון שצריך להקדישו, או שהוא דבר האסור כיון שגם בלא שהקדיש הוא קדוש. (י"ב - י"ג).

פרק שני ואלו מותרים - כמה אופנים שהנדר לא חל.

מכלל לאו אתה שומע הן בנדר - נחלקו רבי מאיר ורבי יהודה בדיני תנאים אם אומרים מכלל לאו אתה שמע הן, או שצריך לומר בתנאי את שני הצדדים. הגמ' אומרת שה"ה שנחלקו בנדרים אם אומרים מכלל לאו אתה שומע הן, ונ"מ כדלהלן: האומר לחולין שאוכל לך או שאמר חולין, או החולין, או כחולין, וסיים ואמר שאוכל לך, או שלא אוכל לך, לר"מ לא אמר כלום. אמנם אם אמר לחולין לא אוכל לך אף ר"מ אסור, וכמו שאמר ר"מ שאם אמר לקרבן לא אוכל לך אסור, דנעשה כאומר לקרבן יהא, וה"ה הכא כוונתו לא חולין ליהוי, ובברייתא איתא דבאומר לחולין לא אוכל לך מותר, צ"ל דפליג בדבר זה על ר"מ, או דאם אמר לחולין בשוא תחת ה' מותר, ואם אמר לחולין בפתח אסור, דמשמע שלא יהיה חולין אלא קרבן. ולר"י בכל הנ"ל הוי נדר דמכלל לאו אתה שומע הן. (י"א - י"ג).

לא כשר, לא דכי, לא טהור, טמא, נותר, פיגול, אסור, כאימרא, כדירים, כעצים, כאישים, כמזבח, כהיכל, נדר באחד ממשמשי המזבח, אע"פ שלא הזכיר קרבן, הרי זה נדר.

האומר כירושלים י"א דהוי נדר וי"א דאינו נדר עד שידור בדבר הקרב בירושלים.

דיני נדרים

בגמ' ב: מבואר דנדרים מיתסר חפצא עליה, ובשבועות אסר נפשיה מן חפצא. ונמצא שיש חילוק מהותי בין מה שנעשה בנדר למה שנעשה בשבועה. ונ"מ בחילוק זה כדלהלן:

נדרים אינם חלים על דבר שאין בו ממש (משא"כ שבועה). (י"ג); וכגון האומר קונם שאיני יושן. ואם אמר קונם עיני בשנינה, יאסר פי לדבורי ידי למעשיהם רגלי להלכום חל הנדר. רבינא (ט"ו).

אומר דאף בדבר שאין בו ממש אסור מזדבנן, וכן הלכה.

נדרים חלים על המצוה כגון קונם סוכה שאני יושב, משא"כ שבועה. (ט"ז).

הנודר בדבר האסור לא חל הנדר, כגון בשר חזיר, עבודת כוכבים, עורות לבובין, נבליות וטריפות, שקצים ורמשים, כחלה ותרומה (אינו אסור מחמת נדרו אלא מגזה"כ. ר"ן). האומר לאשתו **הרי את עלי כאמא** מדאורייתא לא אמר כלום, וכן האומר הרי את עלי כבשר אמא, כבשר אחותי, לא אמר כלום, ובמתני' תנא דפותחין לו פתח ממקום אחר כדי שלא יקל ראשו לכך, אביי מפרש דהיינו מדרבנן, ורבא מפרש דהיינו בעם הארץ אבל בת"ח לא. (ונחלקו הפוסקים אם זה בכל דבר האסור או רק באומר לאשתו).

הנודר בתורה לא אמר כלום, ומזדבנן צריך שאלה לחכם, ות"ח א"צ שאלה לחכם. ואיתא בברייתא שאם נדר במה שכתוב בה או בה ובמה שכתוב בה דבריו קיימים, (הגמ' מחלקת בזה באופנים שונים אם דעתו על הגילין או על האזכרות). (י"ד).

דינים נוספים בנדרים -

נדרים בתנאי - הנודר קונם עיני בשנינה היום אם אישן למחר, לרב יהודה אסור לישן היום שמא ישן למחר (וכן הלכה), ולרב נחמן מותר לישן היום ולא חיישינן שישן למחר, ומוודה רב יהודה באומר קונם עיני בשנינה למחר אם אישן היום, דבאיסורא נזהר. ונ"מ באופן שהזירה עד הפסח אם תלך לבית אביה עד החג, אם מותרת ללכת לבית אביה עד פסח. (ט"ו).

אין הנדר חל על דבר שהנודר משועבד, כגון הנודר קונם שאני משמשך, אמנם אם אמר הנאת תשמישך עלי, חל הנדר, דאין מאכילים לאדם דבר האסור לו. וכן הדין באשה שאמרה תשמישי עליך. (ט"ו). אמנם מבואר בגמ' בכמה מקומות שיש מ"ד שחל הנדר דקונמות כקדושת הגוף, וכדברא דאמר רבא הקדש חמץ ושחרור מפקיעים מידי שעבוד.

דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור נחשב כאילו קיבלו עליהם בנדר ואסור להתיר להם.

סתם נדרים להחמיר - מי שנדר ויש לפרש לשונו להחמיר ולהקל, הולכים בסתמא להחמיר. כגון בשר מליח ויין נסך דבסתמא אסור כמו בקרבן ולא כמו בעבודת כוכבים, וכן חרם אסור כשל שמים ולא כשל כהנים, ומעשר אסור כשל בהמה ולא כשל גורן, ותרומה אסור כתרומת הלשכה ולא כשל גורן. הגמ' שואלת על דברי המשנה שסתם נדרים להחמיר מהא דתנן ספק נזירות להקל. ומבארת שזה מחלוקת תנאים. (להלכה סתם נדרים להחמיר). (י"ח - י"ט).

פירוש נדרים להקל - כל מה ששינוי סתם נדרים להחמיר היינו בסתם, אבל במפרש אזלינן לקולא. כגון הנודר בחרם ומפרש שנדר בחרמו של ים, קרבנות - של מלכים, עצמי קרבן - כעצם שהנחתי להיות נודר בו, אשתי נהנית לי - אשתי הראשונה, בכולם ת"ח א"צ להשאל, ועם הארץ עונשים אותו שאם נהג התר שניהג איסור כאותם ימים, ומחמירים עליו שאין פותחין בחרטה. (כ').

גמירות דעת בנדר - אין הנדר חל עד שיגמור בדעתו לידור ויוציא בשפתיו, ואם נתכוין לומר חטים ואמר שעורים מותר בשניהם. (שבועות כ"ו).

הרוצה שלא יתקיימו נדריו יעמוד ברה"ה ויאמר כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל. לאבוי זה מועיל

דווקא כשאנו זוכר התנאי בשעת הנדר, דאל"כ עקריה לתנאיה, וכן הלכה. (ולרבא איירי בהתנה על נדר מסוים דאז מועיל דווקא כשזוכר ואמר על דעת הראשונה אני נודר). (כ"ג).

קטן מגיל י"ב שנה ויום אחד, וקטנה מגיל י"א שנה ויום אחד נדריהם נבדקים, ואם יודעים לשם מי נדרו נדרם נדר. וקודם לכן אפי' ידעו אינו נדר, ואח"כ אפי' לא ידעו הוי נדר. (נדה מ"ה).

האם נדר זה דבר טוב או לא - הגמ' (ט') מביאה בזה מחלוקת, לר"מ טוב שלא לדור, ולרבי יהודה טוב לדור ולשלם. עוד איתא בגמרא (כ). אל תהי רגיל בנדרים שסופך למעול בשבועות. כל הנודר ראוי לדוקרו בחרב. רב נתן אומר הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו הקריב עליה קרבן. כל הנודר אע"פ שמקיימו נקרא רשע. (כ"ב). ובדף ע"ז איתא דנקרא חוטא. עוד מבואר בגמ' כ"ב שמי שנודר פותחים פנקסו וממשמשים במעשיו. ועיין בגמ' ט' שמביאה ב' אופנים שטוב לידור (נזיר מן הדרום, צדיקים המתאווים להביא חטאת). ואיתא בגמ' ח' מניין שנשבעין לקיים את המצוות, דשרי ליה לאיניש לזרז עצמו לקיים מצוה, (ובשו"ע הביא דין זה לגבי נדרים).

מעילה בקונמות - האומר ככר 12 אסורה לכל כהקדש, לר"מ אם אכלה בין הוא בין חבירו מעל, ויש לה פדיון, ואם אמר שככר 12 עליו הקדש רק הוא מועל ואין לה פדיון, ולחכמים בכל גוונא לא מעל שאין מעילה בקונמות. ואם אסר ככרו על חבירו ונתנה לו במתנה, הנותן לא מעל שהרי אין האיסור עליו, ומקבל לא מעל אלא לכשיוציא. (ל"ה).

פרק שלישי ארבעה נדרים - דין ד' נדרים שאינם חלים. ודין הנודר מסוג אנשים מסוים.

ד' נדרים התירו חכמים

לרב יהודה ד' נדרים (זירוזין, הבאי, שגגות, ואונסים) צריכים שאלה לחכם, ולשמואל א"צ שאלה לחכם (וכן הלכה), וי"א שכוונת רב יהודה שאין חכם מתיר אלא כעין ד' נדרים.

נדר זירוזין - היה מוכר חפץ ואמר וכו' שניהם רוצים בג' דינרים. לרב יהודה נשיאה מתני' כר"י שאמר שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה, ולרבא מתני' אף לרבנן, דשניהם רוצים מעיקרא בג' דינרים. הגמ' מסתפקת מה הדין אם אמר יותר מסלע והשני אמר פחות משקל, תיביעי, (ולהלכה הוי נדר).

הרוצה שיאכל אצלו חבירו וכו' לראב"י הוי נדר זירוזין. (כ"ג). ופליגי רבנן עליה דלא הוי נדר זירוזין, והלכה כראב"י (כ"ד).

נדר הבאי - אמר קונם אם לא ראיתי בדרך הזה כעולי מצרים, אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד (והיינו נחש שגבו טרוף, אבל נחש בגודל כזה מצינו בשני שבור מלכא), ונ"מ למקח וממכר שקורת בית הבד גבה טרוף. שבועות הבאי אסורים. (כ"ה).

נדר שגגות - הנודר אם אכלתי ושכח שאכל, או שנדר אם אוכל ושכח ואכל, או שאמר קונם שתי נהנית לי שגנבה את כיסי וכו' ונודע וכו', ראה אותם אוכלים תאנים וכו' ונמצאו אביו ואחיו עמהם וכו', לא חל הנדר. (וכן שבועות שגגות מותרות כגון רב כהנא ורב אסי שנשבעו "הכי אמר רב" (כ"ה)).

נדרי אונסים - אם הדירו חבירו שיאכל אצלו ולא בא באונס לא חל הנדר, רבא לומד מזה שבאונס לא נחשב שלא בא, ונ"מ למתפיס זכויותיו בבי"ד, ולרב הונא בטלים זכויותיו. (כ"ז).

נדר מחמת אונס - מותר לידור להרגין לחרמין ולמוכסין, שהפירות של תרומה או של בית המלך, אע"פ שהדבר אינו נכון, ודווקא במוכס שאין לו קצבה וי"א במוכס העומד מאיליו, ונודר ואומר יאסרו פירות העולם עלי אם אינם של בית המלך, וחושב בלבו היום, שאע"ג דדברים שבלב אינם דברים, מחמת אונס שאני. ונחלקו בזה ב"ש וב"ה לב"ש אסור לישבע ומותר רק לידור, ולא יפתח בנדר, ולא ידור אלא מה שאמרו לו, ואם הוסיף על מה שאמרו לו מה שהוסיף אסור. ולב"ה מותר גם לישבע, (ולל"ק מבואר בברייתא שמותר אף לפתוח בשבועה), ומותר לפתוח מעצמו בנדר ולהוסיף על הנדר ולא נאסר במה שהוסיף. (כ"ח).

האומר הרי נטיעות האלו קרבן אם אינן נקצצות היום אע"פ שהיה באותו היום רוח חזקה קדשו הנטיעות (ואין אומרים שהיה סבור שודאי יעקרו) ויש להם פדיון. וכן באמר טלית זו קרבן אם אינה נשרפת היום וכו'. (כ"ח).

הנודר מסוג אנשים מסוים

בנדרים הלך אחר לשון בני אדם, ולא אחר לשון המקראות (ילודים ונולדים וכדו').

מיורדי הים מותר ביושבי היבשה, מיושבי היבשה אסור ביורדי הים, וההולכים מעכו ליפו י"א שאף הנודר מיורדי הים מותר בהם, וי"א שהנודר מיושבי היבשה אסור בהם (וכן הלכה), ואסור אפי' במי שדרכו לפרש, כיון דסופו ליבשה סליק. (ל').

הנודר מרואי החמה כוונתו לאפוקי דגים ועוברים, אבל אסור בסומין, דהא לא קאמר מן הרואין. (ל').

הנודר משחורי הראש כוונתו לאפוקי נשים שראשם מכוסה וקטנים שראשם מגולה, ואסור בקרחין ובעלי שיבות, דהא לא קאמר מבעלי שיער. (ל').

הנודר מן הילודים מותר באלו שנולדו אח"כ, ואם נדר מן הנולדים לרבנן אסור אף בילודים (וכן הלכה), דכוונתו לאפוקי דגים ועופות, ולר"מ מותר בילודים. (ל').

הנודר משובתי שבת אסור בישראל ובכותים, דכוונתו למצווים ועושים, וכן בנודר מאוכלי שום. והנודר מעולי ירושלים מותר בכותים שאין עולים לירושלים. (ל"א).

הנודר מבני נח מותר בישראל דכיון שנתקדשו נפקי מכלל בני נח, ואסור בעכו"ם. (ל"א).

הנודר מזרע אברהם מותר בזרע ישמעאל ועשוי דכתיב "כי ביצחק יקרא לך זרע". (ל"א).

הנודר מערלים כוונתו לעכו"ם ואפי' מולים, ואם נדר למולים כוונתו לישראל ואפי' ערלים, שאין הערלה קרויה אלא לשם עובד כוכבים. (ל"א).

פרק רביעי, אין בין המודר - דין המודר מאכל, ומה אסור למודר הנאה

מה מותר ומה אסור במודר הנאה

המודר הנאת מאכל - רבא מפרש דאיירי באסר "הנאה המביאה לידי מאכל" - אינו מותר אלא בדריסת הרגל, (אבל בנדר ממאכל אינו אסור אלא במאכל), אבל מודר הנאה רגיל אסור אף בדריסת הרגל, כר"א הסובר ויתור אסור במודר הנאה, וכן מותר בכלים שאין עושים בהם אוכל נפש, ובחלוק

וטבעת וטלית ונזמים, ואם משכירים כיוצא בהם אסור. רב פפא מסתפק בסוס לרכב עליו וטבעת ליראות בה ולקצר דרכו ללכת למאכל אם נחשב הנאת מאכל. אבל שק או חמור להביא פירות אסור. (ל"ג).

לשקול שקלו מותר.

לפרוע חובו לחנן (המפרנס אשת חבירו הניח מעותיו על קרן הצבי) מותר, דהוי מבריה ארי, (ופסק השו"ע דמותר לפרוע כל חוב), ולרבא לרבנן מותר בלווה ע"מ שלא לפרוע, ולרבא אושעיא אסור אטו הלוואה רגילה. (ל"ג).

להחזיר אבידתו - לל"ק לכו"ע מותר למדיר להחזיר למודר כיון שהאבידה שלו, ובמקום שנוטלים שכר תפול הנאה להקדש. אבל למודר י"א שאסור להחזיר למדיר שהרי נהנה בפרוטה דרב יוסף, וי"א שגם זה מותר דפרוטה דרב יוסף לא שכיח. וללישנא בתרא לכו"ע מותר למודר להחזיר אבידה למדיר, דפרוטה דרב יוסף לא שכיח, ונחלקו אם מותר למדיר להחזיר למודר. (ולהלכה מותר להחזיר בכל גוונא, ואסור בנוטלים שכו). (ל"ד).

עבודות הכהנים - הגמ' מסתפקת אם כהנים שלוחי דידן או שלוחי דשמיא, דאי הוו שלוחי דידן אסור לכהן לעבוד עבודה עבור מודר הנאה, ומ"מ מחוסרי כפרה מותר, דאמר ריו"ח הכל צריכים דעת בעלים חוץ ממחוסרי כפרה, ואי שלוחי דשמיא מותר בכל הקרבנות. (ל"ה).

תרומה - אסור לתרום עבור מודר הנאה בשליחותו, ואם תרום משל המודר ואמר כל התורם אינו מפסיד מותר, ובתורם משלו על של המודר בלא שליחות הגמ' מסתפקת אם מותר או אסור. (ל"ו).

לימוד תורה - אסור ללמד דבר שנוטלים שכר על לימודו, ואמנם אסור ללמד בשכר אלא על המקרא, לרב משום שזה שכר שימור ובקטן, אבל בגדול אסור ליטול שכר וממילא מותר במודר הנאה, ולריו"ח שכר פיסוק טעמים, ועל כן מותר ללמד מודר הנאה מדרש וכו'. (וכתב השו"ע דהאידינא שנוטלים שכר אף על המדרש הכל אסור, ועיין ברמ"א ובפוסקים). (ל"ז).

מזונות - מותר לאדם לזון את אשתו ובניו של המודר הנאה ממנו, אע"פ שהמודר חייב במזונותיהם. אסור לזון בהמה טהורה של המודר הנאה, ובבהמה טמאה לרבנן אסור (וכן הלכה), ולר"א מותר. מותר לזון עבדיו ושפחותיו של המודר הנאה. (ל"ח).

נישואין במודר הנאה - אם נכסי אבי הכלה אסורים לחתן, אסור לחתן לישא את בתו הנערה שהרי מוסר לו שפחה לשמשו, אבל בבוגרת ומדעתה מותר, ואם נכסי החתן אסורים על אבי הכלה מותר. (ל"ח).

המדיר בנו לתלמוד תורה מותר למלא לאביו חבית מים ולהדליק לו את הנר מפני שהם דברים קטנים שאין בהם ביטול תורה, ולרב יצחק מותר לצלות לו דג קטן. (ל"ח).

כוס של שלום - מותר, י"מ של בית המרחץ, וי"מ של בית האבל. (ל"ח).

ביקור חולים - מותר לבקר את המודר הנאה ומותר למדיר אף לשבת, ואם נוטלים שכר על הישיבה ולא על העמידה אסור לשבת, וקמ"ל שאין ליטול שכר אלא על הישיבה, ואב"א גזירה שמא ישהה בישיבה. ואסור למודר הנאה לבקר את המדיר ואפי' הוא עומד, ואם לא הדירו מן חיותיה מותר לעמוד ואסור לשבת, ואם חלה בנו אסור אפי' לעמוד אלא שואלו בשוק. (ל"ט).

רפואה - מותר לרפא מודר הנאה, אבל אסור לרפא בהמתו, ומ"מ מותר לומר סם פלוני יפה לה, סם פלוני רע לה. (מ"א).

רחיצה באמבטי - מותר למודר הנאה לרחוץ עם המדיר באמבטי גדולה, אבל באמבטי קטנה אסור, וכדי להזיע מותר, ולר"מ אסור אף באמבטי גדולה. (מ"א).

שינה במיטה - מותר למודר הנאה לישן עם המדיר בימות החמה אבל לא בימות הגשמים, (אבל להסב על המיטה מותר), ובמיטה גדולה מותר אף בימות הגשמים, ולר"מ אסור בין במיטה גדולה ובין במיטה קטנה. (ואין הלכה כר"מ). (מ"א).

אכילה - מותר למודר הנאה לאכול עם המדיר על שלחן אחד, אבל לא מתמחוי אחד, ומתמחוי החוזר לבעל הבית מותר. ולאכול מן האיבוס אסור. (מ"א).

חפירה יחד - אסור למודר לחפור קרוב לחפירת המדיר, וברחוק לחכמים מותר, ולר"מ אסור גזירה אטו קרוב. (ואין הלכה כר"מ). (מ"א).

אכילת פירות בשביעית - אם הדירו לפני שביעית ואמר נכסים אלו עליך דמשמע שאוסר אף לאחר שיצאו מרשותו, אסור גם בשביעית להכנס לשדה המדיר, ואסור לאכול מן הפירות הנוטות, דאדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו דהאומר לבנו קונם שאתה נהנה לי בחייו ובמותו, אם מת לא ירשנו. ואם אמר נכסי עליך דמשמע שאוסרם כשהם שלו, מותר לאכול בשביעית מן הנוטות. ואם הדירו בשביעית אסור להכנס לתוך שדה המדיר ומותר לאכול מן הנוטות. והטעם שאסור להכנס לשדהו אע"פ שהתורה הפקירה את השדה כמו את הפירות, י"א שרק בעומדים האילנות על הגבול אסור, וי"א שחוששים שמא ישהה יותר מן הצורך. (מ"ב).

שאלה הלוואה ומכר - אסור למודר לשאול מהמדיר או ללוות ממנו או לקנות ממנו, ובמתני' מבואר שאסור גם להשאיל להלוות ולמוכר, לרבי יוסי ברבי חנינא איירי שנדרו זה מזה, ולאביי אסור באלו משום גזירה (וכן הלכה). (מ"ג). וכל זה בנדר מאדם מסוים אבל בנדר מכל ישראל הדין כדלהלן.

קניה ומכירה במודר הנאה - יש ג' אופנים בקניה ומכירת דבר: זבינא חריפא נחשב הנאה רק ללוקח, זבינא דרמי על אפיה נחשב הנאה רק למוכר, זבינא מציעא יש הנאה לשניהם. ואם מוכר ביותר משווי, המוכר נהנה ולא הלוקח אף בזבינא חריפא, ובפחות משווי הלוקח נהנה ולא המוכר אף בזבינא דרמי על אפיה. ודינים אלו הם נ"מ גם לגבי חיוב אונס בלוקח כלי מן האומן לבקרו, (ל"א).

תרומות ומעשרות - האוסר כהנים ולווים בהנאה ממנו, לרב אושעיא אם טובת הנאה ממון אסורים אף באסר את כל הכהנים, ואם אינה ממון מותר אף באסר כהנים אלו. ולשיטתו נחלקו בזה רבי ורבי יוסי ברבי יהודה אם הגונב טבלו של חבירו ואכלו חייב לשלם אף דמי תרומה שבו. לרבא אם אסר על כהנים מסוימים אסורים משום דטובת הנאה ממון, ואם אסר על כל הכהנים א"כ שויה עפרא בעלמא, ולכן יכולים לקחת על כרחו. וכן הלכה. (פ"ג).

בית הבד או מרחץ של המדיר המושכרים לאחר, אם יש למדיר תפיסת יד בהם (למחצה שליש ורביע לרב נחמן, ולאביי אף פחות מכך) אסורים על המודר, ואם אין למדיר תפיסת יד וכגון שמקבל דמי שכירות קבועים מותר. (מ"ו).

מתי נאסר המודר אף כשהדבר השתנה או יצא מרשותו

אם יצא הדבר מרשות המדיר - האומר לחבירו קונם ביתך שאני נכנס, מת או מכרו לאחר מותר. אבל אם אמר קונם בית זה שאני נכנס, אם מת או מכרו לאחר אסור. ואם אמר לחבירו קונם בית זה שאתה נכנס ומת או שמכרו לאחר אסור להכנס לבית, דאדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו, כמו שמצינו שאדם שהדיר את בנו הנאה בחייו ובמותו, שאם מת לא ירשנו. אמנם אין אדם אוסר דבר של חבירו על חבירו, אע"פ שיכול לאסור דבר של חבירו על עצמו. (מ"ז).

האומר לחבירו ככרי עליך לרבא אסור אע"ג דנתנה לו במתנה (וכן הלכה), (ורב חייא בר אבין הסתפק בזה), ואם מת או שניתנה לו ע"י אחר מותר. (ל"ה).

מתי הנודר נאסר בחילופין וגידולים - האוסר על עצמו מין מסוים מותר בחילופיו וגידוליו, אבל אמר קונם פירות האלו עלי, או שאמר קונם הן על פי, או שאמר קונם הן לפי, אסור בחלופיהן בגידוליהן, ומותר בגידולי גידוליהן. וכן בחילופי חילופיהן. אבל אם אמר שאני אוכל שאני טועם מותר בחילופיהן וגידוליהן. ואם אין זרעו כלה אפי' גידולי גידולים אסורים. וכן האומר לאשתו קונם מעשי ידיך עלי הדין כנ"ל באוסר על עצמו.

והנה ישמעאל איש כפר ימא הסתפק אם גידולים מבטלים את העיקר או לא, וקאמר בגמ' שלדברי רבי ינאי מותר (בצל של תרומה). ולר"ח אסור, ועל כן אם הרכיב אילן ערלה בזקנה, אסורים פירות הערלה אפי' הוסיפו מאתים. וכן סובר רבי יהונתן בבבלי שנטעו בכרם ונעקרו הכרם וגדל אח"כ הבבלי. ומהא דקתני במתני' דאם אין זרעו כלה אסור בגידולי גידוליהן, אין ראייה שאין הגידולים מפקיעים את האיסור מן העיקר, דשאני קונמות דמצוה לישאל עליהם, הוי דבר שיש לו מתירין שאינו בטל, (אבל תרומה אע"פ שאפשר לישאל עליה בטלה במאה, דאינה חשובה דבר שיש לו מתירין, שאע"פ אפשר לישאל עליה אין מצוה לישאל עליה). (נ"ז - נ"ט).

נותן טעם - ביצים שהתבשלו עם הבשר אם אמר בשר זה עלי אז אסור בנתערב אם יש בו בנותן טעם. אבל הנודר מן הבשר מותר בנותן טעם, וכן הנודר מן היין מותר בתבשיל שיש בו טעם יין, אבל אם אסר יין זה אם יש בו בנותן טעם אסור. (נ"ב).

היוצא מן הפירות - הנודר מן הענבים מותר ביין, מן הזיתים מותר בשמן, ואם אסר על עצמו זיתים וענבים אלו אסור ביין ושמן, הגמ' מסתפקת מה הדין אם אמר זיתים וענבים שאני טועם, אם מותר ביין ושמן או לא (ולהלכה אסור).

הנאה מהמדיר ע"י אחר - המודר הנאה מחבירו אין לו מה יאכל, מותר למדיר לומר לחנוני שאינו יודע מה לעשות, והחנוני נותן למודר ונטל מהמדיר. וכן בפועלים אומר להם וכו' והם עושים עבור המודר ונטלים שכרם מהמדיר. וכן בהולכים בדרך מותר לתת לאחר והאחר יתן למודר. (מ"ג). המדיר את אשתו הנאה, מותר לה ללוות, ובעלי החוב יפרעו מן הבעל. (מ"ז).

מי שחתנו מודר הנאה ממנו יכול לתת מעות לבתו ויאמר שנותן ע"מ שאין לבעלה רשות בהם, אלא מה שאת נושאת ונותנת בפך. ואם אמר מה שתצרי עשי, לרב קנה הבעל את המעות, ולשמואל לא קנה (וכן הלכה). (פ"ח).

המדיר את בנו הנאה, ואמר שאם בן בנו יהיה צורבא מרבנן יקנה הבן כדי שיזכה בן הבן, לפומבדיתא לא קנה, ולרב נחמן קנה (וכן הלכה). (מ"ח).

הפקר - לרבנן מותר למדיר להפקיר והמודר יקח מההפקר, ורבי יוסי אוסר, ואם הפקיר קודם הנדר מותר. הגמ' מבארת טעמו דרבי יוסי גזירה משום מתנת בית חורון שיאמר בפירוש שמפקיר כדי שיזכה בו המודר. אבל אין טעמו דרבי יוסי משום שאין דעת הנודר על מה שהפקיר, דבאמת דעתו גם על מה שהפקיר. (מ"ג).

המודר הנאה מחבירו ואין לו מה לאכול, מותר למדיר לתת לאחר מתנה, והמודר מותר לאכול. ואם הוכיח סופו על תחילתו שלא היה כוונתו לתת מתנה גמורה שיוכל המקבל להקדיש אינה מתנה, ומעשה נמי בבית חורון שנתן הבן מתנה לאחר כדי שיוכל אביו לאכול בסעודה, וכיון שהתברר שלא נתן לו ע"מ להקדיש נאסר האב. לל"ק לא נאסר אלא כשאמר בשעת נתינה שנותן רק כדי שאביו יאכל, אבל אם לא אמר שרק בשביל זה נותן, אע"פ שאמר שזו מטרתו מותר, ולל"ב אף בזה אסור כיון שהסעודה מוכיחה שלכך כוונתו (וכן הלכה). (מ"ח).

פרק חמישי, השותפין, איסור הנאה בשותפין.

שותפים שנדרו הנאה זה מזה, אם יש בחצר דין חלוקה אסורים להכנס לחצר המשותפת, ואם אין בה דין חלוקה לרבנן אסורים, ולרבי אליעזר בן יעקב מותרים דכל אחד נכנס לתוך שלו. הגמ' מעמידה באופן שנדרו הנאה זה מזה, אבל בהדירו זה את זה מודים רבנן לראב"י כיון שהם כאנוסים. והלכה כראב"י. וכן נחלקו באופן שאחד מהשותפים נדר הנאה מחבירו, אם מותר למודר להכנס לחצר, (ובאופן זה כופים את הנודר למכור את חלקו שמה יתקנה בחבירו וישתמש בה גם הוא). וכן נחלקו באופן שאחד מן השוק מודר הנאה מאחד מן השותפים, אם יכול המודר להכנס לחצר. ולכו"ע אסורים להעמיד בחצר המשותפת ריחיים ותנור, ולגדל תרנגולים. (מ"ה: - מ"ז:).

שניים שנאסרו הנאה זה מזה מותרים בדבר של עולי בבל כגון הר הבית והעזרות והבור שבאמצע הדרך, ואסורים בדברים של העיר כגון הרחבה והמרחץ ובית הכנסת ובית התיבה והספרים, ותקנתם שיכתבו חלקם לנשיא או להדיט וצריכים לזכות בין לנשיא בין להדיט, ולרבי יהודה בכותב לנשיא א"צ לזכות, ובכותב להדיט צריך לזכות, ואמר רבי יהודה שאנשי גליל היו קנטרנים והיו נודרים הנאה זה מזה, ועל כן כתבו חלקיהם לנשיא, וממילא בניהם א"צ לכתוב חלקם לנשיא. (מ"ז: - מ"ח).

פרק שישי, הנודר מן המבושל, מה כלול בכלל הנדר.

הנודר ממאכלים שונים מה נכלל בדבריו

הנודר מן המבושל מותר בצלי ובשלוק, ורבי יאשיה אוסר. ולדברי שניהם בנדרים הלך אחר לשון בני אדם, אלא דבאתרא דרבי יאשיה אפי' לבשר צלי קרו מבושל. (מ"ט). וא"כ הכל תלוי במנהג המקום.

אמר קונם תבשיל שאני טועם אסור במעשה קדרה רך, ומותר במעשה קדרה עבה, לפי שאינו נקרא תבשיל אלא דבר הנאכל עם הפת, ובבבל שהיו אוכלים פת עם דייסא אסורים אף בעבה. ואסור גם בצלי שלוק ומבושל, ואסור בדלועים קטנים, שהרי החולים אוכלים בהם את פיתם (י"מ) דדווקא דלעת רכה מועילה לחולה, אבל דלעת קשה מזיקה לחולה, וי"מ שגוף הדלועים מזיק ותוך הדלועים מועיל, וי"מ שלרבנן שהם תשושי כח הדלעת מועילה, ולחולים מזיקה, ומותר בביצה טורמוטא, ובדלעת הרמוצה - לשמואל דלעת מקרקוזא, ולרב אשי דלעת הטמונה ברמץ. (מ"ט).

קדרה - הנודר ממעשה קדרה אינו אסור אלא ממועשה רתחתא המורחח ומבושל הרבה. הנודר מן היורד לקדרה אסור בכל הנעשה בקדרה, ואסור אף בתבשיל שיורד אחרי הקדרה לאילפס, אבל הנודר מן היורד לאילפס מותר ביורד לקדרה. הנודר מן הנעשה בקדרה משמע גמור עשיה מותר בנעשה באילפס, והנודר מן הנעשה באילפס מותר בנעשה בקדרה. (נ"א).

תנור - הנודר מן היורד לתנור אינו אסור אלא בפת, ואם נדר מכל מעשה תנור אסור בכל הנעשים בתנור. (נ"א).

כבוש שלוק צלי מליח - הנודר מן הכבוש אסור רק בירק כבוש, מן השלוק אינו אסור אלא בבשר שלוק, מן הצלי אינו אסור אלא בבשר צלוי, מן המליח אינו אסור אלא בדג מליח. ואם אמר כבוש שאני טועם אסור בכל הכבושים, וכן בשלוק צלוי ומליח. הגמ' מסתפקת היכא דאמר דכבוש דשלוק דצלי דמליח אם אסור בכל או לא. (נ"א).

דגים - האומר דג שאני טועם אסור בגדולים ומותר בקטנים, דגה - אסור בקטנים ומותר בגדולים (בלישנא דקרא כולל גם גדולים, אולם בנדרים הולכים אחר לשון בני אדם), דג דגים או דג דגה - אסור בגדולים וקטנים, מלוחים ותפלים, חיים ומבושלים, ומותר בטריט טרופה ובציר. ואם נדר מן הצחנה אסור גם בטריט טרופה, ומותר בציר ובמורים, ואם נדר מטריט טרופה אסור גם בציר ומורים, הגמ' מסתפקת מה הדין בנדר מציחין, תיבעי. (נ"א).

חלב - הנודר מן החלב מותר בקום מים היוצאים מן החלב, ורבי יוסי אוסר, וכל אחד דיבר לפי צורת דיבור אנשי מקומו והנודר מן הקום מותר בחלב. ובברייתא איתא שהנודר מחלב מותר בגבינה. (נ"א).

גבינה - הנודר מן הגבינה אסור בין במלוחה בין בתפלה. ומותר בחלב. (נ"א).

הנודר מן התמרים מותר בדבש תמרים, הנודר מן הסתוניות מותר בחומץ סתוניות, (וכן הלכה). ולרבי"ב אם שם תולדתו כשמו אסור, ולחכמים ולרשב"ג הנודר מסתוניות מותר בסתוניות עצמם שאין דרך לאוכלם, ואסור ביוצא מהם, אבל בדבר שדרך לאכול גם אותו וגם את היוצא ממנו, שניהם אסורים. (נ"ג).

שמן - הנודר מן השמן תלוי במנהג מקום למה קוראים שמן אם לשמן זית או לשמן שמשמין. ובמקום שמשמשים בשניהם אסור בשניהם, ואע"פ שהרוב משמשים רק באחד אסור בשניהם, דספק לחומרא.

דבר שיש לו שם לווי - הנודר מן היין מותר ביין תפוחים. הנודר מן הדבש מותר בדבש תמרים. הנודר מן החומץ מותר בחומץ סתוניות. הנודר מן הירק מותר בירקות השדה, ובברייתא איתא שבשביעית אסור בירקות השדה ומותר בירקות

הגינה, ולרבי חנניה בן גמליאל במקום שמביאים ירקות מחו"ל אסור בשניהם, וי"א שאין מביאים פירות מחו"ל משום גוש. (נ"ג).

הנודר מן הכרישין מותר בקפלוטות. (נ"ג).

הנודר מן הכרוב אסור באספרגוס, מן האספרגוס מותר בכרוב. (נ"ג).

הנודר מן הגריסין אסור במקפה, מן המקפה מותר בגריסים. (נ"ג).

הנודר מן המקפה אסור בשום, ורבי יוסי מתיר, הנודר מן השום מותר במקפה.

הנודר מן העדשים אסור באשישים, ורבי יוסי מתיר, הנודר מן האשישים מותר בעדשים.

האומר חיטה חיטים שאני טועם אסור בין בקמח בין בפת, האומר גריס גריסים שאני טועם אסור בין חיים בין מבושלים, האומר גריס חיטה שאני טועם מותר לר"י לכוס חיים, ולרשב"ג האומר חיטה או גריס שאני טועם אסור לאפות ומותר לכוס, ואם אמר חיטים או גריסים שאני טועם אסור לכוס ומותר לאפות, ואם אמר חיטה חיטים או גריס גריסים שאני טועם אסור בין לאפות בין לכוס. (נ"ג).

פרק שביעי, הנודר מן הירק, המשך

מה כלול בנדר

דין חילופים וגידולים נתבאר לעיל.

הנודר מן הירק מותר בדלועין, ואם נדר מירק המתבשל בקדרה לרבנן מותר בדלועין, ולר"ע אסור בדלועין. ומחלוקתם היא אם נחשב מינו בדבר שצריך השליח לחזור ולהמלך עליו עם המשלח. ומודה ר"ע שאינו לוקה על הדלועים דאינם אסורים אלא מספק. ואסור בפול המצרי לח ומותר ביבש. (נ"ד).

הנודר מן הבשר הנודר מן הבשר מותר ברוטב ובקיפה, ורבי יהודה אוסר. הנודר מן הקיפה מותר ברוטב. ואסור בכל מיני בשר, ואסור בראש וברגלים ובקנה ובכבד ובלב ובעופות, אבל מותר בבשר דגים (וי"א שאסור בדגים משום דמימלך עליה שליח) ומותר בבשר חגבים, (ההבדל בין דגים לעופות הוא באופן שהקיז דם שהעופות ראויים לו ע"י שליכה וכוונתו ליזרזר מהם, אבל דגים אינם ראויים לו, ולאבויי איירי במי שכואבות לו העיניים והדגים קשים לעינים ואמנם בסוף החולי מועילים הדגים לעיניים), ולרשב"ג אינו אסור אלא בכל מיני בשר ומותר בראש וכו', וכן היה רשב"ג אומר שקרביים אינם בשר ומי שקונה אותם לאכילה כבשר לאו בר אינש, ורשב"ג הוא תנא דמתני' דפליג על ר"ע. (נ"ד).

הנודר מן הדגן לר"מ אסור בפול המצרי יבש ומותר בלח, ומותר בפירות האילן ובירק, ומותר באורז וחילקא וטרגיס וטיסני. ולחכמים אינו אסור אלא בה' מינים. ומודה ר"מ שהנודר מן התבואה אינו אסור אלא בה' מינים, וקמ"ל שלא אומרים דתבואה כל מילי משמע. ואמנם תבואת השדה כולל כל דבר הגדל בשדה. וכן לשון עללתא כולל כל דבר. (נ"ה).

הנודר מפירות השנה אסור מפירות כל אותה השנה, ומותר בגדיים ובטלאים ובחלב ובביצים ובגוזלות, ואם אמר גידולי שנה עלי אסור בכולם. ואם נדר מפירות הארץ אסור בכל פירות הארץ ומותר בכמהין ופטריות, ואם נדר מגידולי קרקע אסור בכמהין ופטריות, ואף שברכתם שהכל (כמו מלח וזמית) ולא האדמה, הם מתרבים מהאדמה אך לא יונקים ממנה אלא מהאוויר. (נ"ה).

הנודר מפירות קיץ - לת"ק אינו אסור אלא בתאנים (וכן הלכה), אבל ענבים לא נקצצים ביד. ולרשב"ג ענבים בכלל תאנים, כיון שכשמתבשלים יפה נקצצים ביד.

הנודר מדברים שונים מה בכלל דבריו

הנודר מן הכסות מותר בשק וביריעה ובחמילה, ואסור בפונדא ובפסקיא ובסקרוטיא ובקטבליא ואנפילא ופליניא ומכנסים וכובע.

הנודר מן הבית לר"מ מותר בעליה ולחכמים אסור בעליה (וכן הלכה), ונחלקו אם עליה בכלל בית, ונ"מ במוכר בית אם יכול להראות לו עליה. הנודר מן העליה מותר בבית.

הנודר מן המיטה לר"מ מותר בדרגש, ולחכמים אסור בדרגש. הנודר מן הדרגש מותר במיטה.

הנודר מן העיר מותר להכנס לתחומה (דכתיב ומדותם מחוץ לעיר) ואסור להכנס לעיבורה (דכתיב בהיות יהושע ביריחו).

הנודר מן הבית אסור מן האגף ולפנים, אבל מן האגף ולחוץ מותר.

הדיר את אשתו ...עד הפסח האומר לאשתו מה שאת עושה איני אוכל או איני מתכסה עד הפסח, אם עשתה לפני הפסח מותר לאכול או להתכסות אחר הפסח. אבל אם אמר מה שאת עושה עד הפסח איני אוכל או איני מתכסה, אסור אף אחר הפסח. ואם אמר שלא תהנה עד הפסח אם תלך לבית אביה עד החג, אם הלכה לפני פסח אסורה בהנאתו עד פסח, ואם נהנתה לפני פסח אסורה בכל יחל ללכת עד החג. ואם אסר הנאתו עליה אם תלך לבית אביה עד הפסח, והלכה לפני הפסח, אסורה בהנאתו עד החג, ומותרת ללכת לבית אביה אחרי הפסח.

פרק שמיני, קונם יין, דין הנודר לזמן מסוים. ואומדנא בנדרים.

הנודר לזמן מסוים מה בכלל האיסור

יום- הנודר קונם יין שאני טועם היום אינו אסור אלא עד שתחשך, ומ"מ צריך שאלה לחכם, י"מ גזירה היום משום נודר ליום אחד, וי"מ משום שהנודר כאילו בנה במה וכו'.

שבת- הנודר לשבת זו אסור בכל השבת, והשבת בכלל השבוע שעבר, (ולא אמרינן שכוונתו לימי החול).

חודש- הנודר לחודש זה אסור בכל החודש, ור"ח בכלל החודש הבא, (ואפי' בל' בחודש מותר, דקרו לי אינשי ריש ירחא).

שנה- הנודר לשנה זו אסור בכל השנה, וראש השנה בכלל השנה הבאה.

חודש העיבור בנדרים- הנודר לשנה אסור אף בחודש העיבור, ואם נדר עד ר"ח אדר אסור עד ר"ח אדר הראשון, ואם נדר עד סוף אדר אסור עד סוף אדר השני (כך ההלכה ויש גורסים ראשון). לאבויי אף לר"מ שאדר השני הוא אדר סתם, אם נדר ולא ידע שהשנה מעוברת כוונתו לאדר הראשון, ואם ידע כוונתו לאדר השני (והובאה שיטה זו בשו"ע בשם הרמב"ם. ולר"י סתם אדר הוא אדר הראשון).

שבוע- הנודר לשבוע זה אסור בכל השבוע, ושבועית בכלל השבוע שעבר.

יום אחד וכו' - הנודר ליום אחד, שבת אחת, חודש אחד, שנה אחת, שבוע אחד, בכל אלו אסור משך הזמן שנדר מיום ליום. (ס.).

יום- הגמ' מסתפקת מה הדין באמר קונם יין שאני טועם יום, אם דינו כאומר היום, או שדינו כאומר יום אחד. (ממתני' ליכא לדיוקא. וממתני' דנתעברה השנה ליכא ראיא, דהחידוש הוא שלא הולכים אחר רוב שנים שאינם מעוברות).

יובל- הנודר ליובל, לרבנן דס"ל שאין מונים את היובל עצמו לשנות השמיטה הבאה, אסור הנודר גם בשנת היובל. ולר"י הסובר שמונים את היובל לשנות השמיטה הבאה, מותר ביובל. הגמ' מבארת מחלוקתם בביאור הפסוקים. (ס').

הנודר עד הפסח אסור עד שיגיע הפסח. הנודר עד שיהא אסור עד שיצא הפסח.

הנודר עד לפני הפסח וכן בכל דבר שזמנו קבוע לר"מ אסור עד שיגיע הפסח, ולרבי יוסי אסור עד שיצא. הגמ' אומרת שהשיטה מוחלפת, שהרי מצינו בקידושין שלרבי יוסי לא מעייל אינש נפשיה לספיקא. אבל **הנודר עד הקציר** וכן בכל דבר שאין זמנו קבוע, אסור לכו"ע רק עד שיגיע.

הנודר עד הקיץ אסור עד שיתחילו העם להכניס בכלכלות של תאנים, ולא בכלכלות של ענבים.

עד הקציר- בסתמא אסור עד שיתחילו לקצור חיטים ולא שעורים, אולם הכל לפי מקום נדרו.

היה בגליל ונדר עד הקיץ וירד לעמקים, אע"פ שהגיע הקיץ בעמקים אסור עד שיגיע הקיץ בגליל.

עד הגשמים או עד שיהו הגשמים- לחכמים אסור עד שתדיר רביעה שניה, ולרשב"ג עד שיגיע זמנה של רביעה שניה (וכן הלכה). ואם אמר **עד הגשם** אסור עד זמן הגשם. **עד שיפסקו הגשמים-** לר"מ אסור עד שיצא ניסן, ולר"י עד שיעבור הפסח (וכן הלכה).

הנודר עד שיעבור הקיץ אסור עד שיקפלו רוב המקצועות. (ובזמן זה שאר התאנים מותרות משום גזל ופטורות מן המעשר. הגמ' מביאה מעשים איך נהגו כמה תנאים בדין זה).

כמה אומדנות בדעת הנודר

אמר קונם צמר עולה עלי מותר להתכסות בגיזי צמר, ואם אמר קונם פשתן עולה עלי מותר להתכסות באניצי פשתן. ר"י אומר הכל לפי הנודר (וכן הלכה) שאם טען צמר או פשתן והזיע והיה ריחו קשה ואז נדר מותר להתכסות ואסור להפשילו לאחוריו, ואם היה לובשו והיה צר עליו ונדר אסור ללבוש ומותר לטעון, ואם היה טעון בו והזיע ונדר, מותר ללבוש ואסור לטעון. (נ"ה).

אמר לחבירו השאילני פרתך, וענה לו שאין פרתו פנויה, ואמר **קונם שדי שאני חורש בה לעולם** אם דרכו לחרוש הוא אסור ושאר בני אדם מותרים שאין כוונתו אלא לעצמו, ואם אין דרכו לחרוש כולם אסורים.

קונם יין שאני טועם עד הפסח- מותר בליל פסח, שאין כוונתו אלא עד זמן שדרך לשתות. וכן הנודר מבשר עד הצום כוונתו עד ליל הצום ערב יוה"כ. וכן הנודר משום עד שבת כוונתו עד ליל שבת. בשו"ע לא הזכיר דינים אלו.

האוסר את עצמו אם חבירו לא יקח משלו לבניו כור חיטים וב' חביות יין, יכול להפר שלא ע"פ חכם, שהרי **לא נדר אלא לכבודו וזהו כבודו**.

וכן האוסר את חבירו אם לא יתן לבנו וכו', לחכמים יכול לומר לו **הריני כאילו התקבלתי**, אבל לר"מ אסור עד שיתן.

היה מפציץ בחבירו לשאת את בת אחותו ואסרה חבירו בהנאה, או שגירש את אשתו ואסרה בהנאה, מותרות להנות לו שאין כוונתו לאסור אלא הנאות אישות.

היה מפציץ בחבירו שיאכל אצלו, ואסר על עצמו להכנס לביתו ולשתות טיפת צונן, מותר בזה, שאין כוונתו לאסור אלא אכילה ושתיה. (ס"ג).

פרק תשיעי, רבי אליעזר, התרת חכם ע"י פתח.

התרת נדרים ע"י חכם

חכם עוקר הנדר מעיקרו (כתובות ע"ד).

מתירים ע"י יחיד מומחה (ראשי המטות) או ע"י ג' הדייטות.

נשאלים לנדרים בשבת בנדרים שהם צורך השבת, אפי' בנדרים שהיה פנאי להתירם מבעוד יום, בין ביחיד מומחה בין בג' הדייטות, דכיון שיכול להתיר מעומד ואפי' בקרובים ואפילו בלילה, אינו נראה כדין. (ע"ז).

לרב נחמן יחיד מומחה יכול להתיר עומד, ויחידי, ובלילה, ובשבת, ובקרובים. (דקסבר פותחין בחרטה. אבל ר"ג ירד מהחמור ונתעטף וישב כדי להתיר נדר, דקסבר שצריך למצוא פתח כדי לעקור את הנדר) (ע"ז).

צריך הנודר לפרט הנדר לפני ההתרה. (גיטין ל"ה).

נדר שהותר מקצתו הותר כולו - נ"מ בכמה אופנים: א' ראה אותם אוכלים תאנים ואמר הרי תאנים אלו עליכם קרבן ונמצאו אביו ואחיו עמהם. (לרבה נחלקו כשהיה משנה נוסח הנדר והיה אומר פלוני ופלוני אסורים ואבא מותר, ולרבה נחלקו באומר כולכם אסורים חוץ מאבא). ב' פותחין בשבתות ויו"ט אם שאר הימים מותרים. (כ"ה). נדר מן הכלכלה והיו בה בנות שוח ואמר אילו הייתי יודע שיש בה בנות שוח לא הייתי נודר. בכל אלו בראשונה היו אומרים שרק מה שהותר הותר, וכן שיטת ב"ש, עד שבא ר"ע ולימד שהכל מותר, וכן שיטת ב"ה.

אם תלה את השני בראשון ואת השלישי בשני, אם הותר הראשון הותרו כולם, הותר האחרון רק הוא מותר. (כ"ו).

י"א שאין מתירים נדר בשם (וכן שבועה) אלא בכינוי, ולהלכה נזקקין לאלוקי ישראל. (כ"ב:).

במה פותחין - נחלקו אמוראים אם פותחים בחרטה או לא (לבך עליך וכדו'). והלכתא פותחין בחרטה. (כ"ב:).

י"א שפותחין באילו ידעת שפתחין פינקסך וממשמשין בעובדך, וי"א שאין פותחין בזה (כ"ב:). וכן אין פותחין ב"כל הבוטה ראוי לדוקרו בחרב, ובכל הנודר כאילו בנה במה. (כ"ב:).

לר"א פותחים בכבוד אביו ואמו, ולחכמים אין פותחין (וכן הלכה), ובנדר שבינו לבין אביו ואמו, אף לחכמים פותחים בכבוד אביו ואמו. (ס"ד).

פותחין לאדם בכבוד עצמו, ובכבוד בניו.

אין פותחין בכבוד המקום. אבל פותחין באיסור תורה כגון לא תקום וכו'. וכן פותחים בימים טובים ושבטות.

נולד - לר"א פותחין בנוולד (אילו היית יודע שיהיה...), ולחכמים אין פותחין (וכן הלכה). ונחלקו בהתר למשה לרדת למצרים "כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך" אם מתו ממש ומבואר שפותחים בנוולד, או שהכונה שירדו מנכסיהם ולא נולד הוא שהרי העניות מצויה. (שכיחי אפוקורי דמצערי רבנן, ולא חשיב נולד. כ"ג). (ס"ד).

ואם אמר בנדר עצמו שנודר מפני דבר מסוים (אביה רע, כלב רע בתוכו), ואמרו לו שהשתנה הדבר, לר"מ פותחין בזה, ולחכמים אף בזה אין פותחין. לרב הונא טעמא דר"מ משום שנעשה כתולה נדרו בדבר. ולריו"ח איירי שאמרו לו שכבר בשעת הנדר לא היה כמו שאמר. הגמ' מקשה על ריו"ח ממתני' לקמן ס"ו. בכעורה וכו', למה לי למיתני תרת, קשיא. (ס"ה).

ר"ע פתח נדר לאדם שנדר מאשתו הנאה וכו' ואמר שאילו היה יודע שכתובתה כך לא היה נודר.

האומר קונם שאני נושא את פלונית שהיא **כעורה ונמצאת נאה** וכו', מותר בה. לא מפני שנעשית כך, אלא מפני שהנדר טעות. ולרבי ישמעאל אפי' נעשית נאה מותר בה, ומעשה באחד שנדר הנאה מבת אחותו, והכניסוה לבית רבי ישמעאל ויפיה והתירה רבי ישמעאל.

בעל נעשה שליח לחרטת אשתו (ח:), אבל לא יכנס ג' כדי להתיר לה.

אין להתיר נדר במקום רבו (שם).

המודר הנאה בפני חבירו **אין מתירים לו אלא בפניו** (ולכן היה צריך משה להתיר נדרו בפני יתרו. ולא היה יכול צדקיהו להתיר השבועה שנשבע לנבוכדנצר שלא יגלה שאכל ארנבת חיה, וקרא נבוכדנצר לחכמים וכו'). (ס"ה).

אפי' למ"ד נדר שהודר ברבים יש לו הפרה, הנודר על דעת רבים אין לו הפרה, ולדבר מצוה יש לו הפרה. (גיטין ל"ו).

הפרת נדרים ע"י הבעל והאב

האב מיפר נדרי בתו קטנה או נערה, בגרה או נישאת אינו יכול להפר (ע'), הבעל מיפר נדרי אשתו לבדו, נערה המאורסה אביה ובעלה מפירים נדריה.

הפרה בבוגרת וכד' - אין האב מיפר נדרי בתו בוגרת, (אבל הבעל מיפר אף בבוגרת, ודווקא כשנשאה בוגרת, אבל אם קידשה כשהיא נערה ובגרה אינו מיפר, שהרי אין אומרים נתרוקנה רשות לבעל. (ע'). יתומה א"א להפר נדריה, וכן יתומה בחיי האב, והיינו שנשאת ונתגרשה או נתארמלה, שיצאה מרשות האב (פ"ט).

אין הבעל והאב מפירים אלא ביום שמעם את הנדר, לרבנן הפרת הבעל היא כל היום, ואם נדרה סמוך לחשיכה אינו מיפר אלא עד שתחשך. לרבי יוסי ברבי יהודה ורבי אלעזר ברבי שמעון מיפר מעת לעת, דכתיב "מיום אל יום". והלכה כרבנן.

נ"מ נוספת במחלוקת זו היא **בהפרת נדרים בשבת**, שלרבנן מותר להפר בשבת אפי' שלא לצורך השבת כיון שאינו יכול להפר אחרי שבת, ולר"י בר"י ולר"א בר"ש אינו מיפר אלא לצורך השבת. (ע"ו - ע"ז).

בעל שלא ידע שהוא יכול להפר את הנדר, יכול להפר כשיודע לו. ואם לא ידע שזה נדר מהנדרים שיכול להפר לר"מ אינו יכול להפר, ולחכמים יכול להפר. (פ"ז).

אין הבעל מיפר בקודמין.

נשאלים על הקמה, ואין נשאלים על הפרה.

הקים ב' פעמים ונשאל על ההקמה הראשונה, חלה ההקמה השניה (כמו גבי ב' שבועות).

אמר קיים לכי ומופר לכי ולא תיחול הקמה **אא"כ חלה הפרה**, חלה ההפרה בלא ההקמה. וכמו שמצינו באומר הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים אמר קיים ומופר לכי בבת אחת לא חל כלל, דכל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו. (ס"ט).

רבה מסתפק היכא שאמר **קיים לכי היום**, אם בכלל אמירתו שיהא מופר למחר או לא. (ולהלכה קיים). ואת"ל שאינו מופר יל"ה"ס מה הדין באמר **מופר לכי למחר** אם בכלל דבריו שהנדר קיים היום והרי א"א להפר למחר, או שכוונתו שיהא מופר למחר מהיום. (ונחלקו בזה המחבר והרמ"א), ואת"ל שהנדר קיים, יל"ה"ס מה הדין אם אמר **קיים לכי שעה**, אם יש בכלל דבריו שיהיה מופר אח"כ או לא. (ולהלכה קיים), ואת"ל שאין בכלל דבריו הפרה, יל"ה"ס אם **כשהוסיף ואמר ומופר לאחר שעה** הוי הפרה, או שכיון שקיים אינו יכול להפר. (ע').

פרק עשירי, נערה המאורסה, הפרת נדרים בנערה המאורסה, הפרת נדרים לפני הנדר, דיני הפרת נדרים.

הפרת נדרים בנערה המאורסה

נערה המאורסה אביה ובעלה מפירים נדריה, ואחד מהם לא מספיק, וצריכים להפר בבת אחת (ואם קיים אחד ונשאל על הקמתו אינו מופר).

בהפרת הבעל או האב בנערה המאורסה לב"ש מיגז גיז, ולב"ה מיקלש קליש (וכן הלכה) (ס"ט), ונ"מ בנדרה מתרי זיתים וכו', או בדין נתרוקנה וכדלהלן.

מת הבעל נתרוקנה רשות לאב אבל אם מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל. מתי נתרוקנה רשות לבעל: אם לא שמע הבעל על הנדר, או ששמע ושתק, או ששמע והיפר, ואח"כ מת האב באותו היום, נתרוקנה רשות לבעל, והפרתו הפרה. אבל אם שמע וקיים, או ששתק והאב מת ביום שלאחריו, אין האב יכול להפר. אם הבעל היפר, אפי' לא שמע האב עד שמת הבעל, יכול האב להפר. אם הבעל היפר ומת האב, אין הבעל יכול להפר, מפני שאין הבעל מיפר אלא בשותפות. ואפי' אם האב היפר לפני שמת, אין הבעל יכול להפר. אם האב היפר ומת הבעל, לב"ש חוזר האב ומיפר חלקו של בעל, ולב"ה אין האב יכול להפר. (ונחלקו אם בעל מיגז גיז או מיקלש קליש).

ארוסה שנדרה ונתגרשה או מת הבעל - אם נתארסה בו ביום אפי' למאה, אביה ובעלה האחרון מפירים נדריה, ואפי' נדרים שנראו לארוס ראשון מיפר הארוס האחרון. דכתיב "ואם היו תהיה לאיש ונדריה עליה", ועליה מרבה נדרים שנראו לארוס ראשון.

ואם הבעל הראשון היפר ומת, לב"ש חוזר האב ומיפר חלקו של בעל, דבעל מיגז גיז וחלקו בנדר בטל ונתרוקנה רשות לאב, ולב"ה אינו יכול להפר לבדו בלא ארוס אחרון דבעל מיקלש קליש ואין הפרת הבעל חלה בלא הפרת האב. (ע"א).

אם גירושין הם כשתיקה או כהפרה הגמ' מסתפקת אם גירושין כשתיקה או כהפרה, ונ"מ בנדרה ושמע בעלה, וגירשה, והחזירה באותו יום, אם יכול להפר. (ע"א).

הפרה בלא שמיעה - הגמ' מסתפקת אם שייך להפר בלא לשמוע את הנדר או לא. ואם אומר לה

"מופר לך לך שמוענא" מופר. (ע"ב). ומ"מ אף אם בעל יכול להפר בלא שמיעה (וכן הלכה), **חרש** המדבר ואינו שומע **אינו יכול להפר**, דכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו, וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו.

הפרה לשתי נשים יחד - אין משקין ב' סוטות כאחת. לת"ק הטעם שלב השניה יהיה גס בגלל הראשונה, ולר"י הטעם משום דכתיב "והשקה" דמשמע לבדה. ולר"ה ה"ה בהפרה א"א להפר לשתי נשים יחד, דכתיב "יניא אותה", ולת"ק יכול להפר. (ע"ג).

הגיע זמן הנישואין אם היא כנשואה - לר"א בוגרת, או נערה ששהתה י"ב חודש מהאירוסין, או אלמנה ששהתה ל' יום מהאירוסין, בעלה מיפר נדריה. ולחכמים אין הבעל מיפר עד שתכנס לרשותו. ולגבי תרומה למשנה ראשונה אינה אוכלת ולמשנה אחרונה אוכלת, הגמ' דנה אם משנה ראשונה כר"א, או דשאני נדרים שהם דאורייתא. וכן י"ל שר"א טעמו משום שאחר י"ב חודש נודרת על דעת בעלה, אבל בתרומה אינה אוכלת אפי' בתרומה דרבנן. (ע"ג).

הפרת נדרים ביבמה - לרבי אליעזר יבם יכול להפר את נדרי היבמה אפי' אם יש עוד יבם. בתחילה הגמ' מבארת דאיירי בעשה בה היבם מאמר (וכן משמע בברייתא), וסבר כב"ש דמאמר קונה קנין גמור, ולמד ק"ו מאשה שמיפר לה ע"י מאמר, כ"ש יבמה שהיתה קנויה לו לפני המאמר (ואי מאמר אירוסין עושה אין היבם מיפר אלא בשותפות האב). והגמ' שואלת מה נעשה למ"ד שמאמר רק דוחה צרה, והגמ' מעמידה באופן שעמד בדיו ונתחייב מזונות וברח, וסבר שכל הנודרת על דעת בעלה נודרת. **לרבי יהושע** יכול היבם להפר רק אם אין עוד יבם, דס"ל יש זיקה. אבל בשני יבמין אף אם עשה מאמר אינו מיפר, שהרי אחיו יכול לאוסרה עליו בביאה או בגט. **לרבי עקיבא** לעולם אין היבם יכול להפר (דסבר אין זיקה), מפני שאין היבמה גמורה ליבם כשם שהאשה גמורה לבעלה, וכמו שאין חייבים עליה סקילה כמו בנערה המאורסה, כך אינו מיפר נדריה. (והלכה כר"ע) (ע"ד).

הקמה והפרה קודם הנדר - הבעל אינו יכול להקים נדרי אשתו קודם שנדרה. לענין הפרה לר"א יכול להפר לפני הנדר, שהרי אם יכול להפר אחרי שבאו לכלל איסור כ"ש אחרי שבאו לכלל איסור. וטעם נוסף שכמו שמוסר מודעה על נדרי עצמו (לעיל כ"ג): אין הנדרים חלים כלל, כך במיפר נדרי אשתו. ולחכמים אינו יכול להפר, מפני שהתורה הקישה הפרה להקמה (וכן הלכה). ולכן אינו יכול להפר למרות שיש ק"ו כדאמר ר"א. (ורבנן דרשי ק"ו כזה כמו שמצינו שאין אדם יכול למכור בתו נערה מק"ו ממה שמכורה כבר יוצאת).

הגמ' מסתפקת לר"א אם חל הנדר ובטל, או שלא חל כלל, ונ"מ שאדם אחר התפיס נדרו בנדר זה אם חל הנדר השני, ומבארת מטענות רבנן דלא קים ליה בטעמא דר"א אם לא חל או שחל ובטל. (ע"ה - ע"ו).

הפרת נדרים בשבת - כשמיפר נדרי אשתו בשבת לא יאמר לה מופר לך או בטל לך, אלא יאמר טלי ואכלי או טלי ושתי, והנדר בטל מאילוי. וצריך שיבטל בליבו. ולב"ש בשבת מבטל בליבו ובחול מוציא בשפתיו, ולב"ה אף בחול מבטלו בליבו.

התרת נדרים בחכם ובבעל - החכם מתיר את הנדר, ובעל שאמר בלשון החכם לא אמר כלום. והבעל מיפר את הנדר, וחכם שאמר בלשון הבעל לא אמר כלום.

בעל שאמר אי אפשר שתדורי, אין זה נדר, לא חלה ההפרה. ואם אמר יפה עשית, אין כמותך, אם לא נדרת מדירך אני, דבריו קיימים.

דין השומע נדר אשתו ושותק - אם שתק ע"מ למייקט שאשתו תחשוב שדעתו לקיים נדרה לרבי חנינא יכול להפר אפי' אחר י' ימים, ואם שתק ע"מ לקיים הרי הנדר קיים. הגמ' מביאה ברייתא שבה מבואר שבג' מיני שתירות הוי הקמה, שותק ע"מ לקיים, שותק סתם, ושותק ע"מ למייקט, ומבואר דלא כרבי חנינא. (ע"ח).

חומר בהקמה מבהפרה שהשתיקה מקיימת ואינה מבטלת. וגם שהקמה בלב הוי הקמה והפרה בלב אינה הפרה.

חומר בהפרה מבהקמה שנשאלים על ההקמה ואין נשאלים על ההפרה.

קיים אינו יכול להפר, היפר אינו יכול לקיים.

בעל שלא היפר מחמת חסרון ידיעת אפשרות ההפרה - אם שלא ידע שהוא יכול להפר, יכול להפר מיד כשיודע שהוא יכול להפר. ואם ידע שהוא יכול להפר אבל לא ידע שנדר זה הוא בר הפרה, לר"מ אינו יכול להפר, ולחכמים יכול להפר. (הגמ' אומרת שמדברי ר"מ מבואר שבשותק ע"מ למייקט אינו יכול להפר).

טעות בהפרת הנדר - מי שאשתו נדרה וסבר שבתו נדרה, או שנדרה נזירות וסבר שנדרה נדר או איפכא, או שחשב שנדרה מדבר אחד ונדרה מדבר אחר, והפר את הנדר, אינו הפרה וצריך לחזור ולהפר. הגמ' מבארת דאיירי כשפרש בשעת ההפרה כמו שטעה, אבל אם היפר בסתם הוי הפרה. ואם נודע לו הטעות בתוך כדי דיבור הוי הפרה, ואם לאחר כדי דיבור לא הוי הפרה. (פ"ז).

אשה שנדרה על ב' דברים (תאנים וענבים) וקיים לה על אחד מהם, לרבי ישמעאל ור"ע כל הנדר מקוים, ולחכמים לא הוי הקמה. ואם היפר לה על אחד מהם, לתנא דמתני' (רבי ישמעאל) אינו מופר עד שיפר גם את השני, ולר"ע כל הנדר מופר. (והשו"ע פוסק שמה שקיים קיים ומה שהיפר מופר). אם חילקה את הנדר ואמרה קונם תאנים שאני טועמת וענבים שאני טועמת הרי אלו שני נדרים, והיינו כר"ש שבשבועה צריך לומר שבועה לכל אחד ואחד אבל לחכמים די שיאמר קונם שאני טועמת לא תאנה ולא ענבה. (פ"ז).

מה קובע בנדר אם היא נשואה - הנודרת נזירות ללאחר ל' יום ונישאת בתוך ל' יום, אין הבעל יכול להפר. ונשואה שנדרה לעוד ל' יום, יכול להפר אף אם תתגרש בתוך ל'. ואם אמרה הריני נזירה לכשאנשא ונישאת, לרבי ישמעאל יכול הבעל להפר, ולר"ע אינו יכול להפר. ואשת איש שאמרה הריני נזירה לשכאנתגרש לרבי ישמעאל אינו יכול להפר ולר"ע יכול להפר. לרב חסדא פליגי ר"י ור"ע גם במקרה הראשון, ולרבי שאני התם שתלתה את הנדר בזמן, ולא בנישואין.

נדרה תחתיו ונתגרשה ונישאת באותו היום אינו יכול להפר. ואפי' מסר האב או שלוחיו לשלוחי הבעל, נחשב שיצאה מרשות האב, ואין הבעל מיפר בקודמין. ואם הלך האב או שלוחיו עם שלוחי הבעל נשאר דינה כנערה המאורסה שאביה ובעלה מפירים נדריה.

פרק י"א ואלו נדרים, הפרת הבעל בנדרי עינוי נפש ובדבר שבינו לבינה.

אלו נדרים מיפר הבעל

הבעל מיפר נדרים שיש בהם **עינוי נפש**, וכן **נדרים שבינו לבינה**. אמנם יש חילוק ביניהם שנדרי עינוי נפש מיפר בין לעצמו בין לאחרים אפי' גירשה ונישאת לאחר, ודברים שבינו לבינה לעצמו מיפר, אבל לאחרים אינו מיפר שלאחר שנישאת לאחרים חל עליה הנדר. (ע"ט).

נדרים שיש בהם עינוי נפש - אם נדרה אם ארחץ ואם לא ארחץ, לרבנן הוי עינוי נפש ולרבי יוסי אינו עינוי נפש (והלכה כרבנן). הגמ' אומרת דלא איירי שאסרה על עצמה פירות העולם אם ארחץ, ולא איירי שאסרה הנאת רחיצה לעולם אם תרחץ, אלא איירי שאמרה תיאסר הנאת רחיצה עלי, דלרבי יוסי ניוול דחד יומא לא שמיא ניוול. ואם לא ארחץ דתני במתני' היינו שבועה שלא ארחץ. לרב אדא בר אבהו אף לרבי יוסי יכול להפר רחיצה וקישוט מדין דברים שבינו לבינה, ולרב הונא אינם דברים שבינו לבינה. ותניא כוותיה דרב אדא בר אבהו. דברים שיש בהם עינוי נפש, כגון שאסרה על עצמה פירות העולם, מיפר אפי' הם בינה לבין אחרים.

דברים שאין בהם עינוי נפש אינו מיפר אלא בינו לבינה, כגון שאמרה שלא אכחול ושלא אפקוס (כרבי יוסי שאין בהם עינוי נפש, ומזה מבואר דהוי דבר שבינו לבינה, כנ"ל), ושלא תשמש מיטתה (באמרה הנאת תשמישך עלי, דאין מאכילים לאדם דבר האסור לו, אבל אמרה הנאת תשמישי עליך א"צ להפר.

אבל בינה לבין אחרים כגון שאינה עושה לאביה או לאחיו או לאבי או לאחיה, או שלא תתן תבן לבהמתו ומים לבקרו, אינו מיפר.

ואם נדרה שלא תציע מיטתו או שלא תמזוג לו כוס או שלא תרחץ פניו ידיו ורגליו, א"צ להפר שהיא מחויבת לו בהם, ולר"ג אף באלו צריך להפר.

הגמ' מסתפקת אם תשמיש המיטה לרבנן הוא נדרי עינוי נפש, או מדברים שבינו לבינה.

עינוי נפש מאדם אחד - אשה שאסרה הנאתה על פלוני אין הבעל מיפר משום עינוי נפש, אבל אמרה הנאת פלוני עלי מיפר משום עינוי נפש אע"פ שלא נדרה אלא מאדם אחד.

תנן במתני' שאם נדרה קונם פירות העולם עלי יכול להפר, אבל אם נדרה קונם פירות מדירה זו עלי אינו יכול להפר. אם נדרה פירות חנווני זה עלי אינו יכול להפר, ואם אינו מתפרנס אלא ממנו יכול להפר.

הגמ' מבארת דלשמואל אתיא כרבי יוסי, ומיפר משום דברים שבינו לבינה, אבל לרבנן מיפר משום דהוי עינוי נפש.

נדרה משתי ככרות ורק באחת מהם הוי עינוי נפש שהשניה היא פת קיבר - לשמואל מתוך שהוא מיפר אחת גם השניה מותרת, ולריו"ח הככר השניה אסורה (וכן הלכה).

המנעות מטומאת מת נחשבת עינוי נפש, דאמר ר"מ "והחי יתן אל לילו" להספיד לבכות ולקבור, יעשו לו ג"כ דבר זה לאחר מותו.

אמרה קונם שאני נהנית מהבריות אינו יכול להפר שהרי יכולה להנות מלקט שכחה ופאה. ולענין אם מותרת להנות מהבעל לעולא גם מהבעל מותרת (וכן הלכה), ומה שיכולה להנות מלקט שכחה ופאה הוא טעם נוסף למה אינו יכול להפר. ולרבי בעל בכלל בריות ואסור לה להנות ממנו. ולרב נחמן מותרת להנות מבעלה, והנ"מ בלקט שכחה ופאה הוא אם נתגרשה. ואף לרב נחמן שהבעל אינו בכלל הבריות, אם נדרה נטולה אני מן היהודים כוונתה לכל הבריות כולל הבעל, דמוכחא מילתא שאסרה עצמה בדבר שהיה מותר לה. ולענין אם יכולה להנות ממעשר עני - במתני' משמע שאינה יכולה, ובברייתא איתא שיכולה. לרבא מותר לאשה להנות רק ממעשר עני המתחלק בשדה, שאין בו טובת הנאה, ולא מן המתחלק בבית שיש בו טובת הנאה.

אשה שהדירה את אביה בהנאה, או את חמיה או את אחיה או את גיסה, אין הבעל יכול להפר.

אשה שהדירה את בעלה הנאה לת"ק א"צ להפר, ולר"ע יפר את נדרה ונ"מ להעדפה, ולריו"ח בן נורי יפר, ונ"מ שלא תהיה אסורה עליו אם יגרשנה. אמר שמואל הלכה כריו"ח בן נורי.

הפרה ושאלה בנדר שתלוי בתנאי - אשה שנדרה הנאה מאביו או אביה אם יהנה ממנה בעלה, או איפכא, או שנדרה הנאה מתשמיש כל היהודים אם תשמש עם בעלה, לרבנן יכול הבעל להפר, ולר"נ אינו יכול להפר.

ניתן להשיג את גליונות סיכומי תמצית החודשיים על הדף היומי, משנה ברורה (לפי סדר הדף היומי בהלכה), ספרי מוסר (לפי סדר מבחני דרשו), חפץ חיים ואהבת חסד (לפי סדר הלימוד היומי), וכן את מבחני "לדעת" (דף היומי, משנה ברורה, חפץ חיים, ואהבת חסד), בלמעלה ממאה נקודות הפצה ברחבי הארץ.

וכן ניתן לקבלם במייל 7692282@gmail.com